

**Jósvafő – adatok a település múltjáról**

[az 1935-ben megjelent „Abauj-Torna Vármegye” (Magyar városok és vármegyék monográfiája – szerkesztette: Molnár Endre) c. kötetből]

A megyei monográfiák jól tükrözik egy adott kor ismereteit egy-egy településről. A JHF 11. füzetében már közre adtuk az 1939-ben megjelent Vármegyei szociográfiák VII. – Abauj-Torna Vármegye kötetében Jósvafőről megjelenteket, most az annál néhány évvel korábban megjelent műből idézünk:

**„JÓSVAFŐ**

Kisközség a tornai járásban 130 lakóházzal és 590 lakóssal. Körjegyzői székhely, népiskolája, gyári üzeme 1 kapagyár. Vasútállomása Szin. Saját postahivatala van.

Ilswafeu néven 1339-ben fordul elő először okleveleinkben. Az Árpádok korában a Tornai nemzetség, később a család egyik ágának a Szinieknek vagy Szénieknek birtoka volt, akiknek 21 jobbágyporta adózott Olswafew-n. 1435-ben Csetneki Andrásnak adta el a Szini család, de beiktatása ellen a szintén vérrokon Szalonaiak tiltakoztak. később a Barakonyi család kezére került Jósvafő, más néven Józsafő, de több nemes és armalista [címeres nemes – a Szerk.] nemesnek is volt itt birtoka. 1720-ban 6 jobbágy, 18 zsellér háztartását írták itt össze. Az összeírás szerint különösen fejlett volt a gyümölcsstermelése, mely szép jövedelmet hozott a lakósságnak. 1833-ban fejlett, gazdag község, ref. templommal, nagy szőlőkkel, erdőségekkel, lisztmalommal, vendéglővel 113 házzal és 910 főleg ref. lakóssal. 1851-ben vashámora, 892 lakósa (60 r.kat, 802 ref., 30 zsidó) volt.

Jósvafő háromnegyed órányira fekszik Aggtelektől. Fentemlített vízmalmát az aggteleki barlang földalatti patakja hajtotta. 1890-ben a barlangnak Jósvafő felől egy másik bejáratot nyitottak fel, amely a cseppkőbarlang bejárását jóval megrövidítette. A község nagy súlyt helyez arra, hogy a cseppkőbarlang látogatottságát s ezzel az idegenforgalmat növelje, miért is a barlang villamosítása és a hozzávezető út autóúttá való kiépítése van folyamatban.

1869-1920-ig 725-ről 656-ra esett vissza a népesség száma.

A világháborúban a község lakói közül 63-an vettek részt, 13-an haltak hősi halált, egyet pedig vitézzé avattak [Parajdi (Marek) István – a Szerk.].

A községben egy vízierővel hajtott ásó, kapa és lapátgyár van.” [184.p.]

**„JÓSVAFŐ**

**Bokros Lajos** kisbirtokos. Jósvafőn született 1876-ban. Atyja mellett tanult gazdálkodni s annak halála óta önálló gazda. 1914-től 1921-ig Amerikában volt. Községi képviselő, Hangya f. b. tag, presbiter. Neje: Szabó Zsuzsanna.

**Garan Dániel** kisbirtokos. Jósvafőn 1861-ben szül. Atyja gazdaságában sajátította el a gazdasági ismereteket. 1890 óta gazdálkodik önállóan, 1916-ban örökölte atyja birtokát. 12 évig községi bíró volt. Lajos fia a harctéren eltűnt. Garan községi képviselő.

**Klein Károly** malomtulajdonos és kapagyáros. Berzétén 1901-ben szül. Kassán tett érettségét, majd átvette vállalatát vezetését. 1923-24-ben katonai szolgálatot teljesített. Közs. képv. Kapagyára Mecenzéfi mintára vizierővel berendezett vállalat, amely mindenféle vasszerszámot és acél vágó eszközöket, préseket, kalapácsokat gyárt. A malmot még dédapja létesítette.” [ 312.p.]

**A NÉPSZABADSÁG 2000. október 19-i számában (10.oldal)  
megjelent cikk a Jósvafő monográfiáról (szerző: N.Kósa Judit)**

KÖNYV

## Egy kis falu önéletírása

A Jósvafő című könyvet persze legjobb a helyszínen olvasni. Mert akkor az ember, ha elbizonytalanodik, hogy melyik patakról, hegyoldalról, házról van éppen szó, hát egyszerűen odasétál és ellenőrizi. Elvégre ez a könyv is olyan, mint a legtöbb helytörténeti munka: mérsékelt érdekes azok számára, akik soha nem jártak még a tárgyalt településen, de lebilincselően izgalmas azok szemében, akik már megszerették a szépséges kis falut.

A Jósvafőről szóló kötet – amely a helyi önkormányzat és a Millenniumi Kormánybiztosi Iroda jóvoltából jelent meg nemrégiben – azonban mégiscsak más egy kicsit, mint a helytörténeti monográfiák legtöbbször. Közösségi munka ugyanis. Szablyár Péter és Szomorád Ferenc szerkesztők a lokálpatrióták egész seregét mozgósították, hogy tárjanak föl és írjanak meg mindent, amit „a források és barlangok völgyében” megbújó településről tudni lehet. A harmincegy fejezetből álló munka ezért nem a megszokott kronologikus rend szerint építkezik, nem pusztán leírja, mi történt a faluban a paleolitikumtól a rendszerváltozásig, hanem körbejár mindent, ami a bennszülöttek és az érdeklődő idegenek számára érdekes lehet. A legfontosabb helyek, személyek és események így gyakran több fejezetben is felbukkannak, a nyomkeresés élményével ajándékozva meg az olvasót. (A rejtvényfejtést viszont nehezíti, hogy a maiak mellett a hagyományos



helyneveket is bőven idéző munkából hiányzik egy jól áttekinthető térkép.)

Egy olyan könyvbe, amelyet legalább tizenötven írtak – helybeliek és betelepültek, idősebbek és egészen fiatalok egyaránt –, sok minden belefér. Az obligát földtani és hidrológiai ismertető, a flora és fauna leírása mellett birtoklástörténet, közoktatási adattár, műemléki leírás és ipartörténeti összefoglaló, népviselet, népszokások és helybéli ételreceptek, a barlang felfedezésének és kiépíté-

sének izgalmas históriája, a tájról készült képes levelezőlapok ismertetője és a karsztkutató-állomás története.

Az olvasó például megtudhatja, hogy az úgynevezett Harmincnolcas barlangban (mely a legközelebbi kilométerkörről kapta a nevét) festett korszót találtak; csak ezután vették észre, hogy a barlang nem más, mint egy mára kiszáradt forrasszaj. Nyomon követheti, hogyan csendesült el néhány év alatt a völgy, amely a második világháború előtt még a malomárkok zubbogásától, a kapahámor zajától volt hangos. Hogyan tűntek el a faluból egyszer és mindenkorra a Kleinek, a Spitzerek és a Schwarczok, mi lett a házaikkal, a műhelyeikkel. Elolvashatja, hogyan jött létre a tájház, miért rendeznek falunapokat és szüreti mulatságot. Egy kisközösség értékrendjéről kap képet, amikor végigbongészi a felsőfokú végzettséget szerzett jósvafőiek és a díszpolgárok családját.

A helytörténeti mű legnagyobb csodája azonban mégiscsak az, hogy a szerkesztők a húszas-harmincas években itt jegyzősködő Vásárhelyi Jenő dokumentum értékű fotográfiáit is felhasználhatták. Mi több, maga Vásárhelyi Jenő is segítette őket a munkában: ő ugyanis nemcsak leírta és elmondta mindazt, amire emlékezik, hanem el is látogatott az évtizedek óta nem látott faluba. Amiben csak az a különleges, hogy akkor már túl volt a 101. születésnapján.

N. K. J.